

Karl Marx (1818-1883)

* patří k tzv. levohegelianům – radikální větvi hegelovské filosofie, usilující o reálnou přeměnu světa pomocí filosofie

* Hegelův pojem odcizení (Entfremdung) využívá mladý Marx pro analýzu vztahu mezi pracujícím dělníkem a kapitalistou

* „Dělník chudne tím víc, čím větší bohatství produkuje, čím více moci a rozsahu přibývá tomu, co vyrobí. Dělník se stává tím levnějším zbožím, čím více zboží vytváří. Zhodnocováním světa věcí roste přímo úměrně znehodnocování světa lidí. Práce neprodukuje jen zboží; produkuje sebe samu a dělníka jakožto zboží, a to v poměru, v jakém vůbec produkuje zboží. Tento fakt nevyjadřuje nic víc než toto: předmět, který práce produkuje, její produkt, se proti ní staví jako nějaká cizí bytost, jako moc nezávislá na výrobcí. Produkt práce je práce, která se v nějakém předmětu fixuje, zvěčňuje se v něm, je to zpředmětnění práce. Uskutečnění práce je její zpředmětnění. Toto uskutečnění práce se v ekonomickém stavu jeví jako odskutečnění dělníka, zpředmětnění jako ztráta a poroba předmětu, osvojení jako odcizení, jako zvnějšnění.“ (*Ekonomicko-filosofické rukopisy*)

* kritizuje Hegela, že ztotožnil proces myšlenkového shrnování do logické jednoty s procesem vzniku skutečnosti samé

* Marxovo myšlení není ekonomii, ale její kritikou (srov. podtitul Kapitálu: kritika politické ekonomie), neboť vztahuje ekonomické kategorie k procesu života, jehož jsou formy přivlastňování nesamostatným momentem

* myšlení je reprodukcí skutečného procesu produkce života jehož subjektem je vztah člověka a přírody

* Marx se kolem sebe dívá kantovskými očima a namísto vztahů svobodného sebeurčování se ve svém lidství nalézají všude vztahy, za nichž každý z každého činí prostředek pro své vlastní cíle

* nadhodnota (Mehrwert) jako část hodnoty, kterou si přivlastňuje z dělníkovy práce kapitalista

* „Být radikální znamená jít na kořen věci. Kořenem pro člověka je však člověk sám.“

* produkční síly (Produktionskräfte) a produkční vztahy (Produktionsverhältnisse)

* „Ekonomické kategorie jsou jen teoretické výrazy, abstrakce společenských výrobních vztahů. Pan Proudhon staví jako pravý filosof věci na hlavu a vidí ve skutečných vztazích pouze vtělení principů a kategorií, které dřímaly, jak nám znovu sděluje p. Proudhon filosof, v lůně „neosobního rozumu lidstva“.

Pan Proudhon ekonom velmi dobře pochopil, že lidé zhotovují sukno, plátno, hedvábné tkaniny za určitých výrobních vztahů. Nepochopil však, že tyto určité společenské vztahy jsou rovněž produkty lidí stejně jako plátno, len atd. Společenské vztahy jsou úzce spjaty s výrobními silami. S tím, jak získávají nové výrobní síly, mění lidé svůj způsob výroby, a měníce způsob výroby, způsob zajištění obživy, mění i všechny své společenské vztahy. Ruční mlýn nám dává společnost s feudálními pány, parní mlýn společnost s průmyslovými kapitalisty.

Tíž lidé, kteří utvářejí společenské vztahy podle stupně vývoje své materiální výroby, vytvářejí také principy, ideje, kategorie podle svých společenských vztahů.

Tyto ideje, tyto kategorie jsou tedy zrovna tak málo věčné jako vztahy, jichž jsou výrazem. Jsou to produkty historické a přechodné.“